

Buddhist Health Promotion of Health Assembly in Roi Et Province

Phra Adikarn Natthawut Siricando^{1*} Phrakhrusutaworathammakit¹ Palakorn Anupan¹

Phrakhrupariyatworamathee¹ Phaitoon Suanmafai¹ Sanan Prasert¹ and Sukanda Chantawaree¹

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya, Roi-Et Buddhist College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: snanpras@gmail.com

ABSTRACT

This research article aims to (1) develop health promotion activities based on Buddhist principles for the Health Assembly of Roi Et Province and (2) strengthen the Buddhist health network of the Health Assembly in Roi Et Province. This study employs a qualitative research methodology, focusing on the Health Assembly of Roi Et Province. The target groups were 5 monks, 5 community leaders, 10 village health volunteers (VHVs) and 15 general public, totaling 35 monks/people, selected purposively. The research instruments were interviews forms and group discussion recording forms and observation type, Data were collected through interviews, focus group discussions, observe behavior and the organization of health promotion activities based on Buddhist principles. The findings are presented descriptively. The study revealed that: (1) Holistic health promotion activities based on Buddhism involve the application of Buddhist principles in daily life to achieve happiness, disease prevention, and safety. These activities encompass four dimensions: physical cultivation (kaya bhavana), ethical cultivation (sila bhavana), mental cultivation (citta bhavana), and wisdom cultivation (panna bhavana). Examples include physical health promotion through exercise, mental health promotion through the practice of loving-kindness, wisdom health promotion through contemplation of life according to the principles of the Three Characteristics (anicca, dukkha, anatta), and social health promotion through adherence to the law. (2) The strengthening of the Buddhist health network within the Health Assembly of Roi Et Province involves participatory work at every stage, from planning meetings to evaluation and summarization of activities each year. Key components include the processes of network building, network management, role allocation among network members, utilization of the network, and the application of the Four Noble Truths in the development of the network-building process.

Keywords: Promotion, Buddhist Health, Health Assembly in Roi Et Province

การส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิกสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

พระอธิการรัฐภูมิ สิริจันทโร^{1*} พระครูสุตวรธรรมกิจ¹ พลากร อนุพันธ์¹ พระครูปริยัติวิกรมเมธี¹ ไพฑูรย์ สอนมะไฟ¹
สนั่น ประเสริฐ¹ สุกานดา จันทวารีย์¹

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: snanpras@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิกสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด (2) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิกสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสงฆ์ 5 รูป ผู้นำชุมชน 5 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 10 คน และประชาชนทั่วไป 15 คน รวม 35 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มย่อย สังเกตพฤติกรรม และจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ นำเสนอข้อมูลที่ได้โดยวิธีการพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพองค์รวมเชิงพุทธ คือ การประยุกต์ใช้หลักธรรมใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อมีความสุข ปลอดภัย ปลอดภัย ประกอบด้วย การพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา การส่งเสริมสุขภาพกายเชิงพุทธ เช่น การออกกำลังกาย เป็นต้น การส่งเสริมสุขภาพจิตเชิงพุทธ เช่น การแผ่เมตตา เป็นต้น การส่งเสริมสุขภาพปัญญาเชิงพุทธ เช่น การพิจารณาชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ เป็นต้น การส่งเสริมสุขภาพสังคมเชิงพุทธ เช่น ประพฤติตนตามกฎหมาย เป็นต้น 2) การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิกสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมทุกชั้นตอนเริ่มตั้งแต่ประชุมวางแผนงานจนถึงประเมินและสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละปี มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย การจัดการระบบเครือข่าย การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย การใช้ประโยชน์เครือข่าย และการประยุกต์ใช้หลักธรรมภาวนา 4 ในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย

คำสำคัญ: การส่งเสริม, สุขภาพวิถีพุทธ, สมาชิกสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของระบบสุขภาพไทย ในการขับเคลื่อนระบบสุขภาพประเทศไปสู่เป้าหมาย โดยขยายระบบสุขภาพออกไปจากแพทย์และสาธารณสุข และเปิดพื้นที่ให้กับการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม (All for Health) เพื่อสุขภาพของคนทั้งมวล (Health for All) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า การอภิบาลระบบสุขภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญ ทำหน้าที่ในการชี้ทิศทางและกำกับดูแลให้ระบบสุขภาพเคลื่อนตัวไปอย่างมีทิศทาง พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้มีการกำหนดความหมายของ สุขภาพ คือ ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมบูรณ์ (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2550) ซึ่งสอดคล้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (1) ปรัชญาและแนวคิดหลักของระบบสุขภาพ (2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์และเป้าหมายของระบบสุขภาพ (3) การจัดให้มีหลักประกันและความคุ้มครองให้เกิดสุขภาพ (4) การสร้างเสริมสุขภาพ (5) การป้องกันและควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ (6) การบริการสาธารณสุขและการควบคุมคุณภาพ (7) การส่งเสริม สนับสนุน การใช้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ (8) การคุ้มครองผู้บริโภค (9) การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสุขภาพ (10) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ (11) การผลิตและการพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุข และ (12) การเงินการคลังด้านสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2550)

สมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด คือคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการจัดตั้งสมัชชาสุขภาพ มีหน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพ มีภาระหน้าที่หลักในการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งการขับเคลื่อนจะสามารถพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหากสมัชชาสุขภาพจังหวัดมีศักยภาพที่จะดูแลและให้ความรู้แก่ชุมชน มีบทบาทมีพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธที่เข้มแข็ง โดยประสานงานเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนมิติสุขภาพร่วมกันทุกภาคส่วน นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด การดำเนินงานที่ผ่านมา มีลักษณะการทำงานที่ยังไม่ได้ประสานงานกับองค์กรภาคีเครือข่ายที่ดูแลสุขภาพของคนจังหวัดร้อยเอ็ดมากนัก ซึ่งองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ที่ทำงานด้านนี้ ประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) โรงพยาบาล สาธารณสุขจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยอบรมประจำตำบล เครือข่ายพระสงฆ์ โครงการหมู่บ้านศีล 5 สมัชชาสุขภาพสมาคมแพทย์แผนไทย ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนสุขภาพ ส่งผลให้การปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักข่าวไทเกอร์นิวส์, 2561) ลักษณะการทำงานของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดคือการรับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ประชุมกำหนดทำแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำปฏิทินการทำงาน ประสานงานกับเครือข่ายสุขภาพ และดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจ

สมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดมีผลการดำเนินงานที่โดดเด่นเรื่องการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารจนสามารถจัดตั้งกลุ่มจำหน่ายอาหารสะอาดและปลอดภัย เช่น จำหน่ายในโรงพยาบาลอำเภอโพนทรายตั้งแต่ปี 2533 จนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธจากความต้องการของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเลือกทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่วัดบ้านเหล่าจั่ว ตำบลจังหาร อ.แก้งหาร จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง มีศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประจำวัด และมีผลงานการส่งเสริมสุขภาพเป็นรูปธรรม ผลการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้จะมีผลดีคือทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลสุขภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ได้แนวทางหรือแนวปฏิบัติที่ดีในการดูแลสุขภาพ และได้เครือข่ายสุขภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 35 รูป/คน ประกอบด้วย (1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป เกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการอบรม/บรรยายเกี่ยวกับสุขภาพวิถีพุทธ รวมทั้งเคยทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ (2) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน เกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้เคยร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพวิถีพุทธ (3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 10 คน เกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลและส่งเสริมสุขภาพ และเคยร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ และ (4) ประชาชนทั่วไป จำนวน 15 คน เกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้สนใจการดูแลสุขภาพและเป็นสมาชิกศูนย์ส่งเสริมสุขภาพชุมชนเหล่าจั่ว (วัดเหล่าจั่ว)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยเลือกเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเรื่องสุขภาพและพระพุทธศาสนา ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 35 รูป/คน ส่วนกลุ่มสนทนาเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดย

กำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) จำนวน 10 คน โดยพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติคือ เป็นผู้มีผลงานด้านวิชาการ หรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการส่งเสริมสุขภาพ พื้นที่การวิจัยคือจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเลือกวัดบ้านเหล่าจั่ว ตำบล จังหาร อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและสร้างเครือข่ายสุขภาพ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพ โดยที่ข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ดังต่อไปนี้

1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 รูป/คน โดยมีประเด็นคำถามการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับสภาพการของเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์ (1) แนวปฏิบัติ/กิจกรรมคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด (2) การพัฒนาธรรมเนียมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

3) แบบบันทึกการสังเกต โดยสังเกตการณ์เรียนรู้ และพฤติกรรมในการทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลเอกสาร การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดในการศึกษา ดังนี้

1.1) ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารและหลักฐานจากคัมภีร์ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตลอดจนเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2565 (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2565) นโยบายสุขภาพ แนวคิดสุขภาพวิถีพุทธตามหลักท้าว 4 และแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่าย

1.2) กำหนดเนื้อหาตามประเด็นการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.3) วิเคราะห์/สังเคราะห์การส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพวิถีพุทธ

1.4) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพวิถีพุทธ

2) การวิจัยภาคสนาม เป็นขั้นตอนหลังจากการศึกษาทางเอกสารแล้ว โดยกระทำดังนี้คือ

2.1) สำรวจพื้นที่ที่มีนโยบายและกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2) กำหนดพื้นที่ในการวิจัย

2.3) ขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด เพื่อติดต่อประสานงาน ชี้แจงรายละเอียดในการทำวิจัย แก่ผู้เกี่ยวข้องและขอสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและการจัดสนทนากลุ่ม

2.4) ขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ในการศึกษาวิจัย กำหนดวันเวลาในการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มและติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย

2.5) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง คือ เดินทางไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2567 ณ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด

2.6) จัดสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2567 ณ วัดเหล่าจั่ว ตำบลจังหาร อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) จำนวน 10 คน โดยพิจารณาเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มีผลงานด้านวิชาการ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเป็นการระดมความคิดหาองค์ความรู้ของการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

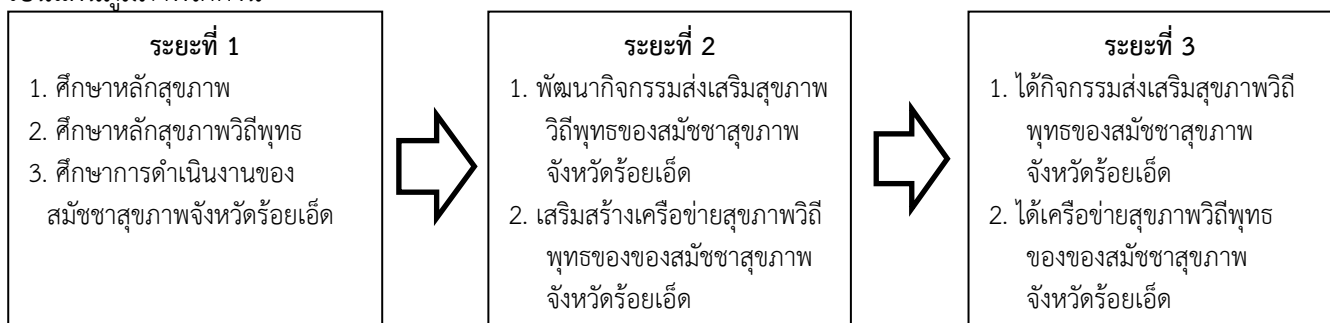
2.7) จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบของเครื่องมือการวิจัย คือ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พร้อมการจำแนกประเด็นบูรณาการหลักธรรมที่ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ เพื่อเสนอการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด นำเสนอผลสรุปการวิจัยและอภิปรายผลต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดแนวคิดสุขภาพ และแนวคิดสุขภาพวิถีพุทธ เป็นกรอบการวิจัยและพัฒนา โดยศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาพของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด และการพัฒนาธรรมนูญสุขภาพวิถีพุทธของของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเขียนเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด คณะผู้วิจัยและสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพบูรณาการกับหลักภาวา 4 ด้าน คือ กายภาวา ฌิตภาวา จิตตภาวา ปัญญาภาวา

1.1 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เช่น การรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ งดเว้นและควบคุมอาหารและเครื่องดื่มที่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย เช่น แป้ง น้ำตาล ไขมัน อันจะก่อให้เกิดโรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิต เป็นต้น รับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เน้นปลา ผัก ผลไม้ เป็นต้น เว้นการสูบบุหรี่ แต่ให้หมั่นออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ขยับถ่ายให้เป็นเวลา

1.2 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสังคัม (ศีล) คือการสมาทานศีล การทำกิจกรรมร่วมกันของผู้ร่วมกิจกรรม และการสร้างเครือข่ายสุขภาพ

1.3 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิต มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพจิต เช่น ไม่เครียด ไม่กังวล ทำใจให้สดใสร่าเริงเบิกบาน มองโลกในแง่ดี สวดมนต์ ทำสมาธิ และแผ่เมตตา

1.4 กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพปัญญา มีการฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เท่าทันความเป็นจริงของโลกและชีวิต รู้จักแก้ปัญหาด้วยสติและปัญญา ไม่ใช่ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง เน้นการพัฒนาความรู้และปัญญาที่นำไปสู่การปลดปล่อย เจริญจิตภาวนาพัฒนาทางความคิด เรียนรู้ตามหลักความจริงตามธรรมชาติ, กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพสังคมเชิงพุทธ มีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้อื่น การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

2. ผลการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

สมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด รับนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจากสมาชิสุขภาพแห่งชาติ ทำงานภายใต้สังกัดสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะการทำงานคือตั้งคณะกรรมการจากส่วนงานต่าง ๆ ภายในจังหวัด เช่น พานิชย์จังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น ดังนั้นจึงมีลักษณะการทำงานเป็นเครือข่าย ในแต่ละปีงบประมาณสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดจะประชุมหารือกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติว่าจะส่งเสริมสุขภาพด้านใดหรือประเด็นใด เช่น ปีงบประมาณ 2563 สมาชิสุขภาพส่งเสริมเรื่องความปลอดภัยด้านอาหาร สมาชิสุขภาพฯ ได้พัฒนากระบวนการโดยประชุมคณะกรรมการสมาชิสุขภาพหรือแผนปฏิบัติงานประจำปี จัดทำรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์การส่งเสริม กำหนดกิจกรรม ตัวชี้วัดในการประเมินกิจกรรม พื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ พื้นที่ที่รับผิดชอบ ประสานงานกลุ่มเป้าหมาย นัดประชุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเครือข่ายการทำงาน ชี้แจงและทำความเข้าใจเรื่องนโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมความปลอดภัย กำหนดปฏิทินการทำงาน มอบหมายงาน ซึ่งเครือข่ายความปลอดภัย ได้แก่ เครือข่าย 10 แห่ง โดยแต่ละเครือข่ายจะทำงานตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ดังนี้

- 1) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด โดยกลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการและตรวจมาตรฐานด้านอาหาร และตลาด
- 2) สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการและสนับสนุนทางวิชาการกลุ่มเกษตรกรที่สนใจการทำเกษตรอินทรีย์
- 3) สำนักงานพัฒนาการจังหวัดร้อยเอ็ด เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการและสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน
- 4) บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเครือข่ายที่เข้ามาเป็นกลไกกลางในการเชื่อมระหว่างกลุ่มผู้ผลิตอาหารปลอดภัย เพื่อส่งสินค้าอาหารปลอดภัยให้กับร้านอาหาร โรงแรม โรงพยาบาล ที่มีความต้องการอาหารที่ปลอดภัยในการแปรรูปให้กับผู้บริโภคที่ปลอดภัยต่อไป
- 5) สำนักงานวิจัยการเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการและร่วมจัดทำข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
- 6) เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ร่วมเป็นคณะกรรมการและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดเขียว และตรวจประเมินมาตรฐานตลาดที่อยู่ในความรับผิดชอบ
- 7) อุตสาหกรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมเป็นคณะกรรมการในการช่วยจัดทำโลโก้ผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัยจังหวัดร้อยเอ็ด
- 8) พานิชย์จังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมเป็นคณะกรรมการ ในการช่วยจัดทำโลโก้ผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัยจังหวัดร้อยเอ็ด
- 9) หอการค้าจังหวัดร้อยเอ็ด ร่วมจัดทำฐานข้อมูลผู้ประกอบการร้านค้าในจังหวัดพร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์จัดตลาดพืชผักปลอดภัย
- 10) ตัวแทนกลุ่มเครือข่ายเกษตรปลอดภัย ร่วมเป็นคณะกรรมการและร่วมกำหนดมาตรฐานเพื่อรองรับการตรวจประเมินรับรอง

ขั้นตอนการสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกระบวนการบูรณาการที่มุ่งเน้นการสร้างสังคมสุขภาพที่แข็งแรงบนพื้นฐานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การวางแผน การจัดตั้งเครือข่าย การสร้างความรู้ความเข้าใจ การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ให้ดีขึ้น การจัดการระบบเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุก

มิติ เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเน้นการบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างระบบการทำงานที่เป็นระบบ มีการติดตามประเมินผล และสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคลากรได้อย่างต่อเนื่อง การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกระบวนการสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเครือข่าย โดยการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนให้กับสมาชิกแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานของเครือข่ายบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน การใช้ประโยชน์เครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการนำศักยภาพของเครือข่ายมาสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในระดับชุมชน โดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสังคมสุขภาพที่เข้มแข็งและยั่งยืน

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการจัดกิจกรรมส่งผลให้สมาชิกมีความสามัคคีและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธในชุมชนอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกทุกคนในเครือข่ายให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธในชุมชนให้เกิดผลอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของในภารกิจของเครือข่าย ผลลัพธ์ที่ได้คือ เครือข่ายที่เข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางระบบเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการสร้างโครงสร้างและกลไกการทำงานที่เป็นระบบ เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยครอบคลุมการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก การวางแผนและการประเมินผล เพื่อให้มั่นใจว่าเครือข่ายสามารถบรรลุเป้าหมายและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสุขภาพของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย สุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกระบวนการสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเครือข่าย โดยการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนให้กับสมาชิกแต่ละคน เพื่อให้ทุกคนมีความรับผิดชอบและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การดำเนินงานของเครือข่ายบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนได้อย่างยั่งยืน รูปแบบการทำงานให้เกิดความเข้มแข็งของเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมาชิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด คือกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งมีความสามารถในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน การสร้างความรู้ และการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

ภาพที่ 2 การสนทนากลุ่ม

ภาพที่ 3 วิทยากรอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพวิถีพุทธ

ภาพที่ 4 กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ

อภิปรายผล

ผลการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพจิตวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านสุขภาพกายมีการอบรมความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ เช่น การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย การออกกำลังกาย เป็นต้น ด้านจิตภาวนามีการฝึกอบรมจิตหรือสมาธิ การมองโลกในแง่ดี ความหวังดี ปรารถนาดีต่อผู้อื่น การทำวัตรสวดมนต์ เพื่อให้จิตสงบสุข ด้านสุขภาพปัญญา มีการฝึกอบรมให้รู้จักวิธีดูแลสุขภาพ ฝึกให้มีปัญญาให้รู้ทันโลกตามความเป็นจริง ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายโดยเฉพาะเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้รู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญา สามารถดำเนินชีวิตด้วยความสุขเพราะเข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลาย ด้านสุขภาพสังคมมีการส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดก่อนหน้านี้ไม่ได้มุ่งเน้นความเป็นวิถีพุทธโดยตรงแม้กิจกรรมบางอย่างจะมีความเป็นวิถีพุทธก็ตาม แต่เมื่อคณะผู้วิจัยได้ทำกิจกรรมร่วมกันและต้องการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักภavana 4 ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ กายภาวนา สิลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งเทียบได้กับสุขภาพองค์รวม แต่เป็นสุขภาพองค์รวมแนวพุทธ มีมิติการดูแลสุขภาพครอบคลุมทุกด้านของการดำเนินชีวิต ดังนั้น กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพครั้งนี้จึงมีความเป็นวิถีพุทธ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประคองธรรม จันทรขาว (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนแบบองค์รวมของชุมชนในเขตบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบว่า แนวทางพัฒนาการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนแบบองค์รวมของชุมชนในเขตบริการ โรงพยาบาลส่งเสริม

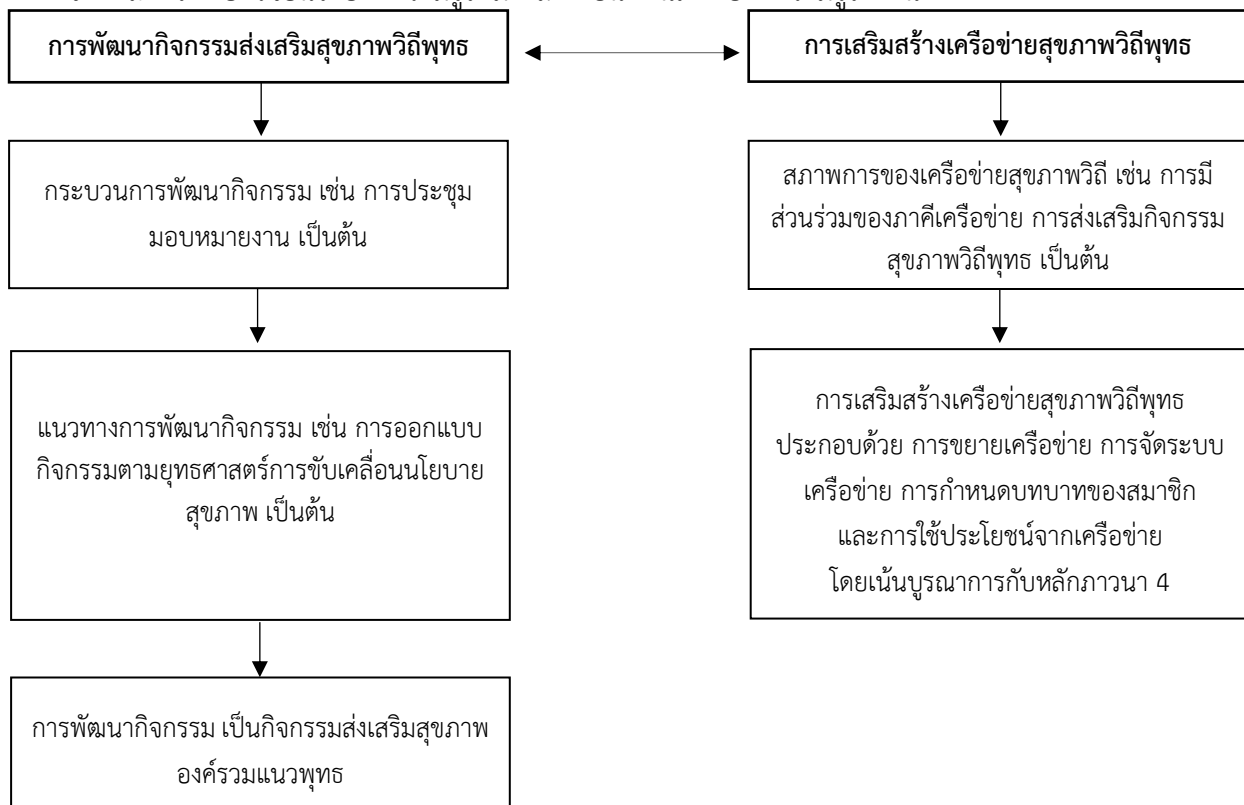
สุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) แนวทางพัฒนาสุขภาวะทางกาย ชุมชนร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) ควรจะสร้างแกนนำให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านให้สามารถดูแลคนในชุมชนได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้นโดยการจัดอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพเป็นผู้นำการจัดสุขภาพชุมชนแบบองค์รวม เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีความยั่งยืน ควรนำเงินกองทุนต่าง ๆ ที่มีในชุมชนออกมาใช้เพื่อสนับสนุนการจัดการสุขภาพมากขึ้น 2) แนวทางพัฒนา สุขภาวะทางจิต ควรมีการฝึกอบรมผู้ที่ทำงานในด้านนี้มากขึ้น รวมทั้งจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตให้มากขึ้น รวมไปถึงควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำงานด้านสุขภาวะทางจิตให้เป็นเอกภาพ 3) แนวทางพัฒนาสุขภาวะทางสังคม หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีกิจกรรมลักษณะเดียวกัน ควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกัน และควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจและความต้องการของคนในชุมชน และ 4) แนวทางพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา ควรจะนำหลักบรรทัดฐาน คือ บ้าน วัด โรงเรียน มาดำเนินการอย่างจริงจัง รวมถึงการปรับรูปแบบการทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สุขภาวะทางปัญญา ผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปุ่นขันธ) และคณะ (2560) ศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ที่สำคัญที่สุดก็คือ การปลูกฝังให้คนเป็น พลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม วิธีการหนึ่งที่น่าจะให้เกิดผลในการปลูกฝังและพัฒนา คือ การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ เนื่องจากไตรสิกขาเป็นระบบและเป็นกระบวนการในการฝึกฝน อบรม ฝึกหัด เพื่อพัฒนาคนใน 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม เรียกว่า ศีล พัฒนาจิตใจ เรียกว่า สมาธิ และพัฒนาปัญญา เรียกว่า ปัญญา ทั้งนี้ก็เพื่อให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตในวิถีที่ถูกต้องดีงาม โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาคนในองค์กร เป็นต้น

ผลการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกทุกคนในเครือข่ายให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการกับหลักท้าว 4 เพื่อขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธในชุมชนให้เกิดผลอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือ เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของในการกิจของเครือข่าย ผลลัพธ์ที่ได้คือ เครือข่ายที่เข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกเครือข่ายส่วนหนึ่งคือกลุ่มพระสงฆ์ การดำเนินงานกับเครือข่ายพระสงฆ์ก่อนหน้านี้ เช่น โครงการพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์ที่มีบทบาทโดดเด่นด้านนี้และเคยร่วมงานกันคือพระครูโพธิวิรุณ เจ้าคณะอำเภอปทุมรัตน์ พระสังฆพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธที่สำคัญ ผลลัพธ์ที่น่าพอใจอย่างยิ่งของงานวิจัยครั้งนี้คือคณะผู้วิจัยได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จในเบื้องต้นที่น่าพอใจอันจะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธในอนาคต ดังนั้นกิจกรรมการเสริมสร้างเครือข่ายครั้งนี้จึงเน้นความเป็นวิถีพุทธ เพื่อให้เครือข่ายสามารถปฏิบัติร่วมกันได้ และความเป็นวิถีพุทธมีความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ปิยะเศรษฐ์ (2559) พบว่า ผลการศึกษาวิจัยในกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมโครงการสร้างสุขภาพดีวิถีพุทธในชุมชน จำนวน 65 คน พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีการรับรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสร้างสุขภาพดีวิถีพุทธ ผ่านช่องทางเสียงตามสาย หอกระจายข่าว และรับรู้จากโครงการฯ โดยดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ และมีองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ที่เป็นเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน (บวร.) ซึ่งมีความเหมาะสมและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม 3ส. สวดมนต์ สมาธิ สันทนาธรรม 3อ. อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ และ 1น. นาฬิกาชีวิต (3ส. 3อ. 1น.) เป็นอย่างดี มีการร่วมประชุม ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโสณพัฒนบัณฑิต และคณะ (2562) ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนระบบสุขภาพ โดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ในด้านการบริหารจัดการแผนงานโครงการ เมื่อมีสำนักธรรมนูญตำบลแล้วเกิดบรรยากาศของการร่วมคิดร่วมทำ ทำให้การจัดทำแผนมีความครอบคลุมสามารถแก้ปัญหาตามความต้องการของประชาชนได้อย่างเป็นองค์รวมทั้งในด้านสุขภาพองค์รวม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีกองทุนสุขภาพเป็นแหล่งสนับสนุนงบประมาณ นอกจากนั้นยังมี

งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย การบริจาคโดยชุมชนร่วมจัดหางบประมาณเพิ่มเติม ทุกกลุ่มวัยได้รับการดูแล ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีกฎ มีกติกา ประชาชนถือปฏิบัติเกิดการเรียนรู้รักสามัคคี นำความสุขส่งมาสู่คนในชุมชน เกิดกลไกการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในชุมชน และในขณะเดียวกันก็เกิดพลังขับเคลื่อนในพื้นที่ที่มีกลไกการบูรณาการระหว่างรัฐ ท้องถิ่น ประชาชนในระดับท้องถิ่น ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้การสนับสนุนส่งเสริมร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ แสดงเป็นแผนภาพองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ตามแผนภาพมีอธิบาย ดังนี้ 1) การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธ ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนากิจกรรม เช่น การประชุมมอบหมายงาน การติดตามและสรุปผลการดำเนินงาน เป็นต้น แนวทางการพัฒนา กิจกรรม เช่น การออกแบบกิจกรรมตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายสุขภาพในแต่ละปีงบประมาณ เป็นต้น รูปแบบการพัฒนา กิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวมแนวพุทธ 2) การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธ ประกอบด้วย สภาพการของเครือข่ายสุขภาพวิถี ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพวิถีพุทธ การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ ส่วนการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธ ประกอบด้วย การขยายเครือข่าย การจัดระบบเครือข่าย การกำหนดบทบาทของสมาชิก และการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย โดยเน้นบูรณาการกับหลักทฤษฎี 4

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนา กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมาธิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) กระบวนการพัฒนา กิจกรรม เป็นกระบวนการทำงานส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบกิจกรรมของสมาธิสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดกับเครือข่ายสุขภาพ เริ่มตั้งแต่การประชุมมอบหมายงานจนถึงการติดตามและสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละปี แนวทางการพัฒนา

กิจกรรม เมืองค้ประกอบที่สำค้คือการออกแบบกิจกรรมตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายสุขภาพในแต่ละปีงบประมาณ เช่น นโยบายอาหารปลอดภัย เป็นต้น การพัฒนากิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพองค์รวมแนวพุทธ คือ กาย จิต ปัญญา สังคม 2) การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธ ประกอบด้วย สภาพการของเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธ ประกอบด้วย การทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย โดยขับเคลื่อนงานร่วมกับเครือข่าย การส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพวิถีพุทธ เช่น การส่งเสริมอาหารสุขภาพตามหลักพุทธศาสนา เป็นต้น การพัฒนาธรรมเนียมสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนแบบยั่งยืน การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพวิถีพุทธ ประกอบด้วย การขยายเครือข่าย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน การจัดระบบเครือข่าย การกำหนดบทบาทของสมาชิก เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ และการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย ซึ่งทำให้ได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยเน้นบูรณาการกับหลักภาวา 4 คือ กาย ศิล จิต ปัญญา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปัจจุบันสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดเน้นเฉพาะการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพกระแสหลัก ควรได้กำหนดยุทธศาสตร์เน้นการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธด้วย

1.2 ปัจจุบันคณะสงฆ์เน้นการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์คือโครงการพระคิลาณุปัฏฐากเป็นหลัก คณะสงฆ์ควรได้กำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธภาคประชาชนด้วย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหลักธรรมอื่น ๆ เช่น มัตตัญญูตา เป็นต้น ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธของสมัชชาสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษากิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธในด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน ในการพัฒนาสุขภาพตามแบบวิถีพุทธยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2550). *การอภิบาลระบบสุขภาพของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.

ประคองธรรม จันทรขาว. (2560). *ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างสุขภาพะชุมชนแบบองค์รวมของชุมชนในเขตบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบ่อทราย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดพิจิตร*. (พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปุณณันท์), พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), พระมหาสุรชัย ขยาภิวัฒน์โน (พุฒชู), แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิสัย และ โยตะ ชัยวัฒน์กุล. (2560). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพะผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครพนม* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, ธวัชรัตน์ แดงหาญ และ พระประเสริฐศักดิ์ รตนบุญ. (2562). การขับเคลื่อนระบบสุขภาพ โดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการธรรมทัศน์*, 19(2), 1-11.

ลัดดา ปิยะเศรษฐ์. (2559). การศึกษาการพัฒนาแบบการสร้างสุขภาพวิถีพุทธในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเรื้อรังในชุมชน: กรณีศึกษาหมู่บ้านคุดป่อง ตำบลวังควง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารสุขภาพศึกษา*, 39(132), 23-34.

สำนักข่าวไทเกอร์นิวส์. (2561). *จังหวัดร้อยเอ็ด จัดประชุมสมัชชาสุขภาพครั้งที่ 6 ประจำปี 2561*. สืบค้นจาก <https://www.tigernews.tv/28/09/2018/32878/>.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2550). พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. นนทบุรี: สำนักงาน
คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช).

_____. (2565). ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2565. สืบค้นจาก
<https://old.nationalhealth.or.th/th/node/4556>.